

Pretplata u Dalmaciji i po svoj
Carevini stoji
na godinu . . . f. 10: —
„ pò godine . . . 5: —
„ mjesec . . . 1: —
a van Carevine s poviškom po-
štarskoga troška.
Za paroke i pučke učitelje u
Dalmaciji pretplata je na godinu
za f. 2, jevtinija, a na mjesec stoji
samo f. — : 75 novč.
Svaki list pojedini, stoji 8 novč.

Z E M L J A K

Izlazi u nedjelju, u srijedu i u petak, izjutra.

Pretplata počima na 1 i
svakoga mjeseca i prima se
Upravništva i Uredništva u Zadru
i kod sviju c. k. poštarskih ureda.
Za priopćena pisma plaća se
10 novč. a za oglase po 6 novč.
na svaki redak, i sviše 30 novč.
poreza za svaki oglas.
Upravništvo i Uredništvo
mljaka ne prima pošiljke, ako ni-
su oprošćene poštarine. Pisma se
nikakova ne povraćaju.

Br. 1.

Zadar 23 travnja 1873.

God. I.

Poziv na potpis i pretplatu.

Pokle je narodna stranka u Dalmacije lišena glasila, koje bi zastupalo javno mnenje na onom pravcu, po kom je ona išla, od kada je stupila na sabor u većini, **Zemljak** je utemeljen da toj nestašici doskoči.

Rodoljubi, koji su jednom od srca prionuli uz oni pravac, čim su pozvani, da **Zemljaku** opstanak utvrde; a to na dva načina: imućniji potpisivanjem dobrovoljnih prinesaka na dioke od f. 50; a svi pretplatom na list po cijenama gore na glavi lista zabilježenim.

Dioke dobrovoljnoga prineska mogu se isplatiti ili su f. 10 namah pa onda svaka tri mjeseca u godinu dana, ili su f. 3 na mjesec u 17 mjesecâ; čim se utemeljitelji sastanu i izrade ustanovu, pozvati će potpisatelje, da se поблиže posavjetuju o upravi.

Pretplatu je na godinu po f. 10, na pò godine po f. 5, ili po f. 1 na mjesec s pošiljanjem u Zadru na dom, inuda po pošti. Svak će uvidjeti da je dostojno i pravedno što je obaljena cijena za paroke i pučke učitelje, koji najveće trude za narod, a oškrtom nagradom. Ovi plaćaju na godinu f. 8; na pò godine f. 4; a mogu dobivati list za samih 75 novč. na mjesec.

Cijenimo da ćemo općoj želji doći u susret, izlazeći listom po tri puta na nedjelju.

Upravništvo i Uredništvo.

Naša politika.

Naš politički program stoji u onim dvjema poslanicama, koje je Sabor dalmatinski, zadnjih zasjedanja, odpremio na Nj. Veličanstvo: na čelu mu pitanje sjednjenja.

Ali dok se to pitanje ne riješi, dok se to naše pravo ne oživljava, dužnost nam je da radimo u Cislajtanijskoj o takom položaju, koji bi nam što bolje obezbijedio našu hrvasku i srpsku narodnost i njezin miran razvoj, po poštenoj upravi vodjenoj narodnim duhom i voljnoj da nam pomaže u stvarnim potrebama. Naši zahtjevi u ovom obziru izjavljeni su u onim poslanicama, pa su i svakome poznati, te nije trijeba da ih sada ponavljamo.

Poslanice se izriječito ne zauzimlju za nikakvu političku uredbu, pa se nećemo zauzimati ni mi, prosto s toga što u današnjim okolnostima našega naroda u Dalmaciji, sa snagom kojom razpoložemo, pred pogibeljima koje nam jednako prijete, mi u Cislajtanijskoj ne možemo napirati izključivo za ikakav sustav, nego prilagodivši se postojećemu, nastojavati da koliko više moguće iz svakoga crpimo sredstava, koja bi nam sve to bolje obezbijedila i razvila narodnost i stvarne naše potrebe i koristi promakla. Kad budemo narodno toliko ojačani, da nam narodnost bude sasvim obezbrižena, — što nije moguće postignuti ako se materijalno ne podignemo, a onome što smo u duševnome obziru stekli, granice ne razmaknemo — tada — ali samo tada — nastupiti će hora da se sami sobom posavjetujemo, dali da udarimo drugim pravcem, ili da na ovom ostanemo.

Pri našem iznimnom položaju, pri obostojnostima u kojima se pokrajina nahodi, sada svaka druga politika mogla bi nam spominjati junaštva Tale Budaline iz Orašca grada; a tim više kad se različite stranke, s kojima smo nekoč u oporbi bili, ne složiše tako, da po jednoj osnovi rade, već svaka prije svega na svoje posebne interese gleda i po ovima

se upravlja, te i ako im je od oka jedin cilj, drže ga se s uzroka medju sobom različitih.

Time se mi ne odričemo uzajemnosti sa ostalim Slavenima austrijskim, šta više u toj uzajemnosti naziremo živac našoj snazi. Ali za opći cilj mislimo da najbolje radimo uprav kad nastojimo da se u Dalmaciji obezbijedi razvoj hrvatskoj i srpskoj narodnosti.

Da ovo postignemo, radićemo iz petnih sila, to upravljajući prema tome naše ponašanje u odnošajima našeg naroda s vladom i sa ostalnim narodnima Carevine, to održavajući i zastupajući u zemlji potrebitu slogu medju hrvaskim i srpskim življem i odbijajući sve što bi bilo kadro da tu slogu poremeti.

Ovi nam je temelj udarila narodna stranka zastupana u saborskoj većini; na ovom je temelju osnovana naša politika.

Eto posljedice!

Tužiti se čemu si sam kriv, ako nije lukavo i bezočno, onda je ludo. *Narodni List* udario u lelekanje i jadikovanje, što se čuje da će nastati prvim savjetnikom Namjesništva čovjek, ne Dalmatinac. Koliko su petorica u Beču svegjer nastojala, da se to nebi dogodilo, to znade oni koji jada najbolje; ali bi mu bilo sada priznati, da je on tomu prvi krivac, ako se danas dogodi. *Narodni List* svojim, ne pitajmo da li zlobnim, ali svakako nesvjesnim ponašanjem učinio je, da nebude moguće naći u Dalmaciji čovjeka, koji bi mogao stupiti na onu čast.

Pokle su šestorica prosvjedovala, i na oni način prosvjedovala, proti petorici, ko bi mogao vladi zamjeriti, da ona ne prima za prvoga savjetnika Namjesniku nikoga, koji je prosvjedoavao, ili za prosvjedom pristao? — A pokle je *Narodni List* uskliknuo: „prodali se, izdali!“, koji bi od petorice ili od njihovih pristaša smio primiti se takove časti, da zbilja ne potvrdi, da je izdao?

Ovaki je položaj stvoren samovoljom, nedogovorom, raskolom, komu je *N. L.* čaća. Njemu bi bilo, na mjesto da danas jadikuje, babnati se u prsi, pa naroda otvorito kazati:

„Ako, narode, ne vidiš svoga sina sidjeti uz bar. Rodića, tomu sam ja kriv: ovo je prva gorka posljedica moga nesvjesnoga napadanja!“, — Kad bi ovako iskreno i pošteno okrenuo *Narodni List*, onda bi probudio uhvanje, da će se mal pomal opametiti; te će prestati trgati staru slogu i jedinstvo naroda i narodne stranke.

Tomu bi se imali nadati, jer je pametnjak i mudracu najvoda čast i dika svoje pogreške pripoznati. A i s toga imamo pravo očikati od *Narodnoga Lista*, da svoje pogreške pripoznade, da se s krivoga puta povрати, jer je to jedini način, kojim bi mogao prepriječiti na dalje zle posljedice svoje zablude. Dok se to nedogodi, na svako njegovo jadikovanje nam se ostaje ino, nego ga opominjati, kako ga i sada opomenusmo: „Sam si kriv!“

Naša zadaća ni naš cilj nije, trošiti riječi na obranu bar. Rodića, niti na mjesto njega odgovorati *Narodnomu Listu*; ali što je pravo, pravo. Mjesto da baruna Rodića prekara, što je nesretno birao svoje savjetnike, *N. L.* bi se imao radovati, što je on svakoga prvoga savjetnika odpravio, kada se uvjerio, da nije sposoban sudjelovati s njim na narodnu korist. U ovoj nevolji, što je *N. L.* učinio svakoga našinca nemogućna za onu čast, narodu uprav i neostaje ine utjehe do ove, da bar. Rodić neće trpjeti uza se čovjeka, koji nemože ili neće narodu koristan biti. Ovomu se narod od bar. Rodića i nada; ovo ćemo mi na ime naroda od njega i zahtjevati, pokle nam je dalji zahtjev *N. L.* presjekao.

I to je čudnovato, kako *Narodni List* s nekim preziranjem spominje *Moravca*, *Slovenca*. Bio Moravac, bio Slovenac, taj novo-namjenjeni prvi savjetnik, svakako spada u one, za čije se koristi *N. L.* zabrinuo proti petorici. Ako je Dalmatinac — razumimo se, rodoljub Dalmatinac — pristajao on uz šestoricu ili uz petoricu, po krivnji *Narodnoga Lista*, učinjen nemogućim na časti prvoga savjetnika, onda *N. L.* bi se imao radovati, što mu barem dolazi pobratim Čeh ili Slovenac; imao bi Bogu zahvaliti, što mu ne šalju Nemca, pokle je on razvikao, da su petorica prodali narod u Nemce.

Ovo to toliko, da *Narodnomu Listu* napomenemo njegove grešine, jeda bi se obratio na pokoru. Mi s naše strane nemožemo nego sažaliti svoju zemlju i svoj narod, što, pokle je petorica bila počela odstranjivati tu nevolju, da se svegjer traže u daljini, koji će zemljom

i narodom vladati, njihova družina, mjesto da bi jim u tom nastojanju pomogla, sveza im ruke da ni oni nemogu više o tom djelovati. Nadamo se u narodna svijest, da će znati ostraniti taj nevoljni položaj, koji je posljedica grešinama *Narodnoga Lista*, te tako i još gore posljedice ukloniti.

Il *Nazionale* ha cominciato già a far agitazione in vista alle nuove elezioni pel *Reichsrath*, che prebabilmente non avranno luogo prima dell'autunno. Come si vede, i signori sono entrati per tempo in campagna, forse per prendere anche in questa quistione il tratto avanti, come ebbero la fortuna di poterlo prendere in tante altre.

Però il *Nazionale* è nel suo pieno diritto, e non c'è quindi che dire.

Ei, che quando vuole conosce le condizioni del paese e le tendenze del partito per cui pretende scrivere, ripudia l'opposizione passiva, e fa bene. Dice poi di averla sempre ripudiata; e qui si dimentica per certo di una circostanza, che, se ci permette tanta confidenza, noi gliela sussureremo all'orecchio, onde nessun altro ci senta. E cosa era se non opposizione passiva quella che all'ultima ora si consigliava ai deputati dalmati a Vienna, quando si voleva che essi escissero dal *Reichsrath*, nel caso ne fossero esciti i Polacchi? E l'agitazione che venne suscitata in provincia, quando i deputati a Vienna non vollero adattarsi ad un genere di condotta, che è adesso ripudiata dal *Nazionale*, che significato aveva dessa? Però il *Nazionale* faccia pur mostra di non averci inteso, chè già noi su questi piccoli nei della sua coerenza politica siamo disposti a passar sopra, quando ce ne sono dei ben più grossi da rilevare.

Se non che una cosa alla volta, e ci sarà tempo per tutte. Ora ritorniamo all'agitazione pelle nuove elezioni.

Con qual programma politico il *Nazionale* si presenterà agli elettori? Quale sarà il grido che si spingerà all'urna? Quale la bandiera che farà sventolare ai loro occhi? Noi glielo domandiamo, perchè, quantunque abbia già cominciato ad agitare, di tutto ciò non disse ancora parola. Ed il *Nazionale* lo sa bene — perchè altre volte ei lo proclamava altamente, ed era suo vanto il metterlo in pratica — il popolo non deve essere nè illuso, nè ingannato: ei deve sapere tutto quanto si vuole da lui, tutto quanto si intende fare in suo nome. Quale è, adunque, la linea di condotta che il *Nazionale* stabilirà ai suoi candidati, quale il programma politico con cui li raccomanderà agli elettori, quale la politica, a cui, secondo lui, essi a Vienna si dovranno informare? Orsù lo dica, ma lo dica chiaro, netto, preciso, senza reticenze e senza ambagi, e soprattutto risparmiando i paroloni sonori, che il più delle volte non significano nulla.

E perchè non abbia a tormentarlo il dubbio su ciò che diremo noi, eccogli quanto noi diciamo adesso, e quanto diremo al popolo al momento che si porterà all'urna. Ci ascolti, e giudichi se si può essere più chiari:

Gli Slavi della Dalmazia, meno di nessun altro paese della Cisleithania, sono in situazione di dedicarsi alla grande politica; essi hanno troppo buon senso a comprendere, di quanto interesse sia per loro il non mettersi in aperta opposizione col Governo di Vienna; e perciò appunto che sono guidati da un'idea, ed hanno un avvenire dinanzi agli occhi, sono persuasi, che la strada più diretta per arrivare al loro scopo, è quella appunto di fare la piccola politica, e di rilevare prima di tutto moralmente e materialmente il paese, che hanno trovato in condizioni tanto infelici. Gli esperimenti pratici di questi ultimi due anni, li hanno rassicurati in questo modo di vedere, seppure avessero avuto dei dubbi; ragion per cui nelle manifestazioni della loro vita politica, non hanno mai messo inciampi al regolare andamento della costituzione. Ed anche per l'avvenire, senza rinunziare per questo al più piccolo dei propri diritti, essi sono disposti di non mettere ostacoli al corso

regolare di quel Governo, che saprà rispettare i loro diritti nazionali, favorire lo sviluppo della loro lingua, e cooperare d'accordo con essi al risorgimento della provincia.

Ma che cosa dirà agli elettori lui, il *Nazionale*? Se volesse restar coerente a quanto scriveva pochi mesi or sono, egli dovrebbe ripetere le nostre parole; ma allora come si giustifica l'agitazione contro il voto dei cinque e lo scandalo promosso in provincia?

Essendochè poi è da prevedersi che ei preferirà rimaner coerente a questa sua recente evoluzione politica, così egli dovrà dire agli elettori: chi vi dice che la questione di diritto pubblico, l'introduzione della lingua nazionale nel foro e nelle scuole, le riforme amministrative ed economiche sono i punti cardinali del vostro programma, e che tutto il resto, ora che parliamo e nelle circostanze in cui versiamo, è un fuor d'opera, è oggetto di lusso, che dobbiamo lasciare a popoli più fortunati di noi, i quali si sono assicurati le condizioni della loro nazionale esistenza, laddove noi tuttora lottiamo per essa e lotteremo ancora; chi vi dice che chi sulla tuttogiorno a procurarsi il necessario per vivere, non ha tempo, nè agio, nè voglia a studiare il figurino delle mode; che la vostra fantasia vi può tentare talvolta a darvi di questi gusti da gran signore, ma che a frenarli nulla tanto varrà quanto la fredda considerazione della reale condizione in cui versa il nostro popolo, e dei reali bisogni il cui soddisfacimento esso reclama; chi vi dice tutto ciò, elettori, vi inganna, e se ve lo disse prima, v'ingannava parimenti: gli Slavi della Dalmazia sono nazionalmente forti, materialmente in condizioni floridissime, ricchi ed agiati, essi possono e devono darsi lo spasso di far la grande politica, e lasciar la piccola a quegli altri Slavi miseri e poveri, che nel loro politico comportamento anzitutto badano ai loro interessi particolari, come sarebbero i Čehi, i Polacchi, gli Sloveni, i Croati. I deputati a Vienna dei Croati e Serbi della Dalmazia devono mettere in seconda linea gli interessi morali e materiali del paese, e sacrificarli ad una idea, per cui, è vero, gli Sloveni non hanno voluto sacrificare nemmeno un tronco di strada ferrata, nè i Čehi le testardaggini della loro aristocrazia, ma per cui i Dalmati dovranno, novelli Curzi della solidarietà slava, gettarsi nella voragine, ogniqualvolta se ne presenterà l'occasione.

Ma se il *Nazionale* deve dire tutto ciò agli Slavi della Dalmazia, lo dica loro chiaro e netto; giacchè altrimenti o l'ingannava altr'ieri, quando promosse tutta quella agitazione che sappiamo, o l'inganna adesso. E il *Nazionale* lo sa bene, che noi, i quali abbiamo tante volte fatto giusto rimprovero ai nostri avversari di ingannare il popolo, siamo in dovere di non dar adito nemmeno al sospetto di seguirne l'esempio. Dunque, il *Nazionale* parli, ma parli chiaro come abbiamo parlato noi; e noi intanto staremo ad ascoltarlo.

È doloroso assai, e bisogna stringere il cuore coi denti per poter dire: tu asserisci il falso ad un giornale a cui un tempo avevi dato il nome, consecrato la penna e sacrificata la libertà. Ma qual altra più mite risposta si merita il *Nazionale*?

Egli ha in uno de' suoi ultimi numeri commentato il manifesto, che i cinque deputati al consiglio dell'Impero rivolsero ai loro elettori. Il manifesto dopo aver constatato che sono tre anni da che i cinque siedono al *Reichsrath*, „lavorando pel popolo d'accordo cogli altri deputati del paese.“ accenna come in questi ultimi giorni sorgessero alcuni fra i deputati a „ruinare l'opera comune.“ Enumera quindi tutte le prove attraverso alle quali ebbe a passare il paese dal 1861 al 1870, fino al momento, cioè, in cui i nazionali ebbero la maggioranza, ed i cinque furono mandati a Vienna. Quindi accenna ai vantaggi che risentì il paese dal 1870 al 1873, e conchiude „tutto ciò fu possibile perchè tutti concordati i deputati nazionali offesero al governo l'occasione di avvicinarsi al partito nazionale.“ Con ciò si chiude la prima parte del ma-

nifesto. Or bene; ecco invece, come il *Nazionale* riassume questa prima parte: essa „contiene l'enumerazione dei benefici arrecati al paese dal contegno dei cinque in generale, nei tre anni di loro attività a Vienna, e dal voto per la riforma elettorale in particolare.“ Perchè il *Nazionale* aveva bisogno di insinuare che i cinque attribuivano a sè quanto dal 1870 al 73 successe in provincia e di fondare su questa insinuazione tre colonne di commento, quando invece i cinque lo attribuivano al lavoro concorde di tutti i deputati nazionali? Se al *Nazionale* non sta bene di rilevare col manifesto, che non sono i cinque che voltarono le spalle a quella politica che fu sempre professata dal partito nazionale, dacchè venne in maggioranza, e che fu dal *Nazionale* stesso fino a ieri strenuamente difesa, ma che le voltarono bruscamente le spalle lui ed i protestanti che si trascinò dietro, almeno dovrebbero guardarsi dall'usare verso i suoi nuovi avversari delle armi che non usava nemmeno verso la comune nemica, la consorteria dalmata?

Si, il *Nazionale* che sapeva esser giusto verso la consorteria dalmata, perchè era l'amore ad un principio, ad un'idea che gli guidava la penna, non lo sa essere adesso verso i cinque deputati a Vienna, che erano gente di sua elezione! Che cosa gli guida la penna adesso?

Egli non sa essere giusto verso vecchi amici, la cui colpa non consisterebbe in altro che nell'aver, secondo lui, sacrificato le loro convinzioni agli interessi del paese e del partito o, sia pure, a ciò che supponevano fosse l'interesse del paese e del partito.

Ma altrove individui che sacrificano le proprie convinzioni al bene della patria od anche al supposto bene della patria, si rispettano, se anche non si approva la loro condotta; e voi invece, voi l'avete coperti di insulti e di improprietà. I Čehi non hanno scritto di Sabina, della spia, quanto voi avete scritto dei cinque. Che più? L'organo della consorteria in dieci anni di polemica indecorosa non ha detto del partito nazionale nè di qual si sia de' suoi membri, quanto voi avete detto dei cinque in un solo pato d'artefici ed in un inqualificabile dialogo del vostro *Narodni List*. Voi sarete grandi, ma il vostro contegno è meschino e atto a disaffezionarvi ogni animo gentile. In quel modo non si combatte, vivadio, per un principio, ma in quel modo al più si lotta per conquistarsi a buon mercato un aureola, o per istringere una chiesuola, che minaccia rovina. Assai poco elevato sarebbe lo scopo; in ogni caso assai poco nobili i mezzi!

Ustati proti listu, koji danas maže i miluje, koga je jučer nazvao *izdajicom i crnim obrazom*, a psuje, opada i kleveče komu je tu skoro hvale pjevao; proti listu, koji se upuštao u neslane šurke i lakardije; ustati proti takovu listu, ne stoji ozbiljnoga truda.

Ali stati prebirati lukave himbe, sakrivene pod dičnim narodnim imenom, to je i jedno i žalosno po svakoga rodoljuba, koji je bio vikao u *Narodnom Listu* susretati odgojitelje i oplemenitelje narodne čudi.

Ovo ima nešto mjesec dana, da se taj list kao bijesan stao kopreati, bez obzira kamo će zahvatiti, kuda li hitnuti što mu dodje pod ruku. Nau-mio, na prinjer, da svojim negdašnjim prijateljima vadi oči, zgrabi trklju, pa udri maši, ako bi i narod zasljepio, ako bi i sebe opatruo, samo da mu mira nema, samo da ga neko pomisli junakom.

U svom broju 26 na 29 ožujka stao se srditi ili jadati na još nerogjena *Zemljaka*, te mu se činilo, da bi ga narod na smrt osudio, samo ako mu on dokaže da je u grijesima začet. Na tu svrhu navodi jedan brzojav i jedno pismo; iz brzojava ove riječi: „Mi (petorica u Beču) odlučismo uzeti na sebe odgovornost glasovanja (za ispravne izbore) i braniti ju pred narodom osobitim glasilom.“

Niti ove riječi u brzojavu ovako glase, niti su u brzojavu osamljene. Petorica je na 5 ožujka iz Beča na družinu u Zadru brzojavom najprije označila posljedice predvidive glasovanja za i proti ispravnim izborima, te onda ovako doslovno prosljedavala: „Mi smo pripravnici (disposti) primiti na se svu odgovornost (glasovanja za), podupirući ju u zemlji osobitim

“glasilom, da bi se obnovilo jedinstvo, koje bi se “pretrglo. — Ako pristajete na ujedinjenje u bližnjoj “budućnosti, vladajte se međutim *Narodnim Listom*, “kako će to biti moguće. — Ako ne pristajete, mi “ćemo glasovati protiv, a vi odgovorni za poslje- “dice!,”

Iz ovoga se brzojava vidi: 1. o Da petorica nije bila na 5 ožujka odlučila, nego samo pripravna se izjavila novi list izdavati; a to na obnavljanje poremećene sloge, kad bi oni glasovali drukčije, nego im družina htjela; — 2. o Da je petorica bila gotova glasovati družini po volji, kad bi družina primila na se odgovornost za posljedice; — 3. e Da je zavisilo o ponašanju *Narodnoga Lista*, hoće li drugi list izaći ili ne; jer da su družina odgovorila: mi ćemo se tako vladati *Narodnim Listom*, da vam drugoga lista neće biti trijeba, petorica nebi bila ni koraka dalje učinila, da sebi novi list pribavi. — 4. o Da bi *Narodni List* bio imao puno pravo napanuti na petoricu samo onda kada bi bila družina iz Zadra odgovorila: “Glasujte protiv a mi odgovorni za posljedice.” — Ovo će biti dosta, da se mnoge uvigjavne oči otvore nad *Narodnim Listom* i nad njegovim skorašnjim koprcanjem.

Sada pismo od 6 ožujka, koje bi po *N. L.* glasilo ovako: “*Alea jacta est!* Videći da vi nikako ne “možete i ne smijete promijeniti izjavljenoga mnjenja “odlučismo izdati druge novine.” — Da u onom pismu ne stoji doslovno ovako, možemo jamčiti; znamo n. pr. za cijelo da dugo pismo počimlje od prilike ovako: “*Alea jacta est!* Ovako bi počeo današnji list “političar pjesnik; nu ja nisam pjesnik u politici, pa “ću ja itd.” — A sve što se u tom pismu nahodi nije nego izljev prijateljskoga srea jednoga iz petorice jednomu svomu drugu u Zadru; te se i u onim istim riječima koje *N. L.* na osvadu navadja, vidi prijateljsko čuvstvo utiskano. Pa ako je uprav tu stalo odlučismo, ta je odluka možda prouzročena odgovorom na brzojav, možda nije već bila utvrgjena me-gju petoricom, nego samo još mnjenje pojedinoga.

Svakako se odovle vidi kako se služi *Narodni List* ispravama, i kakove su one na koje se još pozivlje. Onakovim pismima u ljuckom društvu nije običaj poslužiti se, nego kada ti stanu čupati kose; a takovih mi imamo sijaset, po dva, po tri, po deset pisama za svako, koje bi mogao iznijeti *N. L.* Kad mu dogje, da to učini, gledati će bolje da kopajući oči petorici, ne iskopa ih sam sebi; a mi ćemo mu stati na trag, ds s njima narod ne zaslijepi, kako je i ovi put pokušao.

Jadna je i žalosna naša služba, ali ćemo svaku prebaciti preko sebe, samo da stanemo na put himbi i prevari, da narodnu čud ne kvvari. Ko je junak, neka se istine drži!

Iz jednog članka što ga zagrebački “Obzor,” piše o izravnim izborima vadimo sljedeće:

Još se nezna, kada će biti prvi izravni izbori za carev. vijeće. Nagadja se obćenito, da sada trajuća sjeditba staroga parlamenta ima biti posljednja; za njom bi se ovo carev. vijeće, svršiv mu delegacije skupne poslove, negje u svibnju raspustilo, i novi izbori raspisali na mjesec listopad. No vlada ima u tom obziru posve slobodne ruke. Novi zakon nenalaže drugo, nego da se izravni izbori imadu obaviti, kada se carev. vijeće raspusti, a ovo se nemora raspustiti, dok mu neizteče rok po dosadanjem zakonu, i može se opet raspustiti, kad se sviđi vladi. U njezinoj dakle ruci stoji odluka.

Uprav zato, što su izravni izbori tako neizvjetni, te se sve stranke imaju bojati, da ne budu u snu zatečene, one se već sada sve skupa za izbore prijavljaju. Agitacija u revnosti i žestini neće ni malo zaostati za prijašnjimi izborima.

Već u samu početku te agitacije vidi se jasno oprjeka medju vladinom, konservativnom i narodnom, mlado-njemačkom strankom. Najviše privrženika ima ova u Českoj i Moravskoj, zatim u većim gradovima, napose u Beču, gje se sve to više gomilaju doselci iz “Reicha.” U svojem programu naglašuje ona demokratsko načelo i odpor velikomu novčarstvu s njegovimi verwaltingstrati.

Ovaj raskol u centralističkoj stranki može pomoći anticentralističkoj opoziciji do većine za buduće carev. vijeće. I sbilja kad je opozicija prebrojila broj budućih zastupnika, i pregledala kotare, u kojima će

oni biti izabrani, izpovjedila je odmah radostnu nadu, da je vrijedno upeti se kod izbora, te već sada pripravlja se za izborni boj.

Naravno, da ni opozicija nije jedina i složna u pozitivnim ciljevima. Nešto drugo pred očima ima gornji Austrijanac, nešto drugo Tirolac, nešto drugo Poljak, Čeh i Slovenac.

U sastanku opozicijonalne stranke, koja je u Beču vijećala, ostalo je neriješeno pitanje hoće li zastupnici Česke, koji izadju iz izravnih izbora, ući u carev. vijeće. Istom poslje svršenih izbora ima se to pitanje odlučiti. Organ Palackoga i Riegera, “*Pokrok*,” izjavljuje međutim, da njih carev. vijeće vi-gjeti neće. Sladkovski neveli još ništa odlučno; no čini se, da je njemu i njegovim prijateljima pasivnost dodijala, da ju smatraju ubitačnom.

Naše nije, da Čehe učimo politiku; da ih svjetujemo, što činiti, što ostaviti imadu. No njihovoj pasivnosti odgovara se sveudilj novim zakonima, novimi gotovimi djelima; njihova pasivnost bez vanjskih zapletaja neizvršuje odlučna upliva na razvitak carev. ustava. Tko pako zna, neće li vanjski zapletaji, koji mogu doduše nadoći, mogu pače nadoći uprav usljed česke pasivnosti — neće li oni samu Česku zaplesti u najveće opasnosti?

Sva pako svojstva českoga naroda, njegova izobrazenost, njegov razvoj u svih strukah obrta i ljudskoga tečenja, njegov tvrdi, uporni značaj, njegova bezprimjerita djelatnost u političnom životu, jamče mu dovoljno i sigurno odlučujući upliv na vanjsku i nutarnju politiku monarkije, pusti li se jednoč na aktivno polje.

Dopisi “Zemljaku.”

U Beču, 17 travnja.

U ovo zadnjih dana unutrašnja politika je nešto zaspala, i valjda neće se probuditi prije no što se na novo sastane carevinsko vijeće, koji kao što znate, je odgogjeno da 24 ovog mjeseca. Istina i odslanstva i gospodska kuća rade svoj posao, ali tu za sada ima malo šta vrijedna da se zabilježi. Vrijedno je samo spomena što se njemačka stranka već u velike pripravlja za izravne izbore, naročito u Českoj i u Moravskoj. Ali, kao što ste iz novina razabrali mogli, ni ona nije složna. No budite uvjereni, da kad im bude došlo do grla, oni se neće u strančice cijepati, jer ako u ničem, to su bez sumnje složni u tome da im trijeba voditi narodnu politiku, te je svaki Nemaac prije svega Nemaac! A Slaveni? Svak od njih je do sada vodio zasebnu politiku, samo složni u tome da od dalmatinskih Slavena zahtjevaju da se za njihovim primjerom ne povadjaju, već da oni vode za sve i za svakoga slavensku politiku, da ju vode dalmatinski Slaveni koji su najmanje od svijuh u stanju da u tome drugima prednjače.

Kao što ste bez dvojbe opazili, glasila federalistične stranke ne samo što više ne viču protiv izborne preinake, već počinju uvidjati da ona može biti od koristi njihovim interesima.

Beč se skoro sada izključivo zanima svečanosti za svadbu Nadvojvodkinje i izložbom.

Sebenico, 20 aprile.

I nostri comuni avversari — almeno questi di Sebenico — credono che essi potranno approfittare pei loro scopi dello scrozio che ebbe luogo nelle nostre file. Ci tengo a disilluderli tosto nel primo numero del nostro nuovo giornale. Fra noi ci potranno essere delle divergenze di opinioni sulle altre quistioni quante si vogliono, ma di faccia alla consorteria dalmata saremo sempre concordi. Questo i nostri avversari se lo tengano bene a mente; e alla prima occasione non dubitino, che se ne convinceranno alle proprie spalle. Di faccia alla consorteria dalmata non abbiano che una sola questione, e questa è quistione di tutto il partito nazionale da Arbe a Cattaro. In tale riguardo fra noi divergenze di opinioni non ce ne possono essere, non ce ne sono, e non ce ne saranno.

Ciò oggi mi interessava di constatare, e con queste poche righe chiudo il mio odierno carteggio.

Benkovac, 21 travnja.

Početkom tekućeg mjeseca bi konačno postavljeno ovgje zapovjedništvo Domobranstva. Stotina se momaka naše zemlje vježbaju, i kako se sama gos. Častnici hvale, dobro napreduju. Ali žalostno je vidjeti da veći dio vojnika, koji se vježbaju u svome vlastitom odjelu, odrpati su i mal da ne goli, tako da se sramuju oni koji su u boljim haljinama ići upored sa siromasim odrpatim.

Tko vidi na vježbanju momke tako srčeno učiti muštru i poslušno sve naredbe izvršivati, a odrpate i na pol gole, ne može a da se ne smuti. Svakomu je za čudo, da Vlada u 4 godine, od kada je postao u život novi zakon o vojništvu, nije mogla nabaviti ma koje bilo odjelo za naše domobrance, već ih pušta i hoće da u njihovim žalostnim odorama službu vrše. Nadati se je, da Vlada, ako želi imati dobrih domobranaca, neće jih zapuštati u takovu stanju i da će se što brže za njih pobrinuti.

Mjestne i pokrajinske vijesti.

Čujemo da će do malo dana prispjeti u Zadar predsjednik jugoslavenske akademije d.r F. Rački, da pregleda zadarsku pismohranu.

Zadobio je carsku potvrdu zakon o realnim učionama i onaj o gradnji i obdržanju javnih puteva nedržavnih, što ih je zemaljski Sabor riješio u lanjskom zasjedanju.

Njeg. je Veličanstvo potvrdilo zakon zemaljskoga Sabora kojim je občina Trpanjska uovlašćena da nametne u korist odlomka Trpnja novčića sedamdeset uvozarine na svaki akov vina a novčića sto na svaki akov rakije i piva, što bi se uvozili u isti odlomak; potvrdilo je takogje zakon po kojim je ista občina uovlašćena da nametne za godinu 1873 prireza izravnim porezima, ubrojiv vanredne prireze: u odlomku Vručici gornjoj 60o/o a u odlomku Dubi 53o/o..

Njeg. je Veličanstvo odobrilo za godinu 1873 pobiranje prireza na izravne poreze u občinskim odlomecima Občine Makarske, i to u Makarskoj po 63o/o, u Brelima po 67o/o, u Baškojvodi po 57½o/o, u Velikombrdu po 104o/o, u Tučepima po 79½o/o, u Podgori po 58½o/o, u Drasnici po 44o/o, u Igranima po 74o/o i u Živogošću po 82o/o; odobrilo je takogje pobiranje istih prireza za Trogir po 54o/o, za Lepenicu za 72o/o; za Grohote, Selo dolnje i Selo gornje na Šolti po 80o/o za svako od njih.

Ovčije su se ospice pojavile u selima Ceranju i Pristegu kotara Benkovačkog. Pomorska je vlada preduzela potrebne mjere da se raširenju te kuge stone na put.

Brzozavi “Zemljaku.”

Beč, 22 travnja. Pogovora se kao izvjestna stvar da je Lavovski načelnik d.r Ziemjalkovski ministrom naimenovan.

Ugarska je vlada naredila da se svrše konačni pregledi željezničke pruge od Ogulina na Knin.

Zadnje političke vijesti.

Kao što brzozavi iz Rima javljaju, Papa se sasvim oporavio, te je već počeo da prima i zastupnike stranih sila.

U Francuzkoj sva je pažnja poklonjena naknadnim izborima. Agitacija je svuda velika, ali naročito u Parizu, gje stoje jedan suprot drugomu Remusa ministar inostranih posala kao kandidat vladine i umjerene republikanske stranke, i Barodet kao kandidat

krajnih republikanaca. Do sada sva je prilika da će Remusat uspjeti.

Javlja se iz Berlina da predstoji velika promjena u diplomatskom tjelu Pruske. Među ostalima sadašnji zastupnik Pruske kod carigradske vlade, Keudell bio bi premješćen u Rim. To bi s jedne strane značilo da su u ovo zadnje doba odnošaji među papinskom stolicom i njemačkom vladom okrenuli na bolje, a s druge da se Njemačka okanila protislavenske politike, koje je najglavniji zagovornik u Carigradu bio Keudell.

U Španji kolju se još sve jednako. Ali sudeći po zadnjim vijestima, kao da sreća sve to loše posluži karlistima. Madridski brzoglavci javljaju da su oni u više mjesta potučeni, i da su počeli da se povuku na francusku granicu. I nemiri u Barceloni i u ostalim gradovima kao da su prestali.

U Turskoj srećom nije se u ovo zadnjih dana promjenio veliki Vezir. Pošto znamo da te česte promjene u velikim vezirima bile su izgovor, te nije do sada još riješeno pitanje Zvornika koje postoje među Srbijom i Turskom, to se nadati, da će se sada to pitanje jednom riješiti.

Pogovara se da će knjaz srpski na skoro da ide u Carigrad.

Marko i Tadija na Klisu.

M. Aha ha ha!
T. Ti se smiješ a mene gorke protiskaju!
M. Kako neš da se smijem, kada te vidim tu osamljena pokraj puta, a da bi rašta?
T. Da bi rašta? To nije šala, Marko, da ljudi idu po svjetu na naše ime; pa Marko ovako, Tadija onako; a mi se . . . nismo nikuda ni makli.
M. A misliš li ti, sve što se laži u svijetu prodaje, da se sve za suho zlato kupuje?
T. Kako neš da mislim, kada eto kažu, da su i u Perkovića pili i psovali na popa, na....
M. Ti se doisto nisi jutros u Perkovića svratio.
T. Bogme nisam; jer sam sobom promislilo: ili ih tu nagjem, ili mi ko što reče, neću moći ruke pri sebi održati.
M. Ajde, ustaj, vežimo živinu u obor, pa opočinimo i razgovorimo se kao ljudi.
T. U Perkovića?
M. Eh, u Perkovića; neka se glavom uvjeriš, da ima veće čemu se smijehat, nego li kukat u kraju, kao što si ti mislio.
T. Zaludu; meni bezobrazluk takav mira ne daje.
M. Ta znaš što se veli: o pokladima ljudi se umaškarani pomame . . .
T. Kakve maškare?
M. A pomamljeni ljudi umaškarali se uz post, da svijet uznemire.
T. Misliš dakle zbilja, da su se prebukli, kao mi, pa . . .
M. Tako je bilo. Dva derana, jedan da je Marko, a drugi da je Tadija; pa išli, da varaju svijet.
T. Bogme nisu išli, da nisu poslani; — da ih nije ko naučio, nebi oni . . .
M. I samo se kaže da su naučeni i nagovoreni; ali kâ im korist, kad svak znade da su maškare?
T. Eh, bogme nezna svak, kad su onako uvježbani; pa najzad pizma se na nas obara.
M. Pizma! — Od koga? — Ako je ko pomislio, da smo mi, taj će se biti narugao, da mi na svoga popa psujemo, da smo kabanicom okrenuli, da . . .
T. Pa ti se to čini da je ništa?
M. To se zna; jer čim se mi javimo u svijet, prevara je dospjela. Koji su se prevari sjetili, ti će se bit i sami ogadili.
T. Meni se čini, da je krivlji, ko ih je naslao, nego oni, što su išli.
M. I samo se to kaže. Takovo djelo na književnom polju zaudara kragjom, na političkom, prevaram; a ko tako radi, u ljuckom društvu kore ga sramotom.

T. Nešto si me umirio; ali, brate, neda se, da mi ostanemo prekršćenih ruku.
M. Ni u san. — Nam je sada maškaram sudrijeti s lica obrazinu, da ih svijet pozna.
T. Eh, da ih je meni pod šake, s obrazinom bi i kože da bi laptić.
M. Ah, ne tako; nego ono što su oni lakardijali, svesti na samu istinu.
T. Kako ćeš ti sotonu kraja naći?
M. Po tihani svaku na vile i na rešetno presteti.
T. Izdajice! Crni obrazi! — Ovako su udarili na naše zastupnike u Beču.
M. A kazaše li u čem izdali? — Čim obraz ocrnili?
T. O tom ni riječi, nego ti nabraja nekih sedam smrtnih grijeha . . .
M. Dakle redom, da čujemo.
T. Najprije da neće već hoditi u Beč poslanici kraljevinâ, nego toliko i toliko ljuskih glava, bez obzira na kraljevine i narodnosti.
M. To je prva prisna laž; jer zastupnici iz naroda birani, sve isto kao oni iz sabora, razdjeljeni su po kraljevinama; a po narodnostima nisu ni do sada, pa neće ni odsele.
T. Ako tako laže, onda nije ni da vrijeme gubimo za takovim šurkama.
M. Ovake stvari, kako ti rekoh, ne smiju se na brzu ruku opremati; nego svaku iznijeti na vile i na rešetno.
T. Kad je tako, onda ti i drugu kažem, da će u Beču nemački glasovi uvijek biti u većem broju.
M. Jer ne reče da su dosad bili?
T. A jesu li zbilja?
M. Dosada su Nemci u Beču uvijek imali većinu glasova, od kada je god nastanulo carevinsko vijeće.
T. Dakle onda ostaje na staroj?
M. Ni to istina nije; nego zauzmu li se srdačno ostali narodi, mogu i Nemcu većinu oteći.
T. Onda što laže hrgja?
M. Maškaram se svaka ne gleda.
T. Pa treće jada, da naši neće biti sve jedne misli.
M. Tu ima pravo; jer ko je zamutio, taj se odrekao družine.
T. Ali oni kažu da su naš pop i njegova družina u Beču zašli sputa.
M. Lako je svaku reći, kad niko ne porica; — ali ćemo se o tom drugi put razgovarati; sada samo da čujemo što još govore.
T. Dakle ti misliš da će naši biti i osle svi jedne misli.
M. Koji budu naši, ti hoće; a koji nebudu, ti neće, kao ni do sada.
T. Sve će biti do toga da naše biramo.
M. I o tom za sada zaveži; nego mi braj te smrtne grešine.
T. Četvrto, da će bečka vlada manje hajati za odluke dalmatinskoga sabora.
M. Ili su odluke korisne po narod, a mi pošljemo svoje ljude u Beč; onda će ovi gledati, kao i sadašnja petorica, da se sve potvrdi, kako se i potvrdilo.
T. Bogme zbilja o tom ih svak hvali, da su od srca nastojali.
M. Ili će u Zadru i u Beču sidjeti ljudi, koji za narod nemare . . .
T. I do sada je toga bilo, pa onda znamo kako je.
M. Dakle, sad vidiš sam koliko je istine i u tom četvrtom jadu. — Daj ti ljude kakovi su oni, na koje su hajku digli, pa će vlada mariti za saborske odluke.
T. A dakle krošto su na njih napali?
M. I tu zasada za pas, dokle mi grijehe ne izbrojiš.
T. Peto, da će se Nemci namećati to vise na naše more i primorje, pa da nam neće nikad puštati združenja s našom braćom.
M. Ako su mu ostale krive, ta mu je šuplja, luda, gore nego da je . . .
T. Dakle tu ima nešto istine.
M. Ima kô u neslanu slasti. — Nemci se nameću

našemu moru Bog sam zna otkad; i ako ih je ko odbijao, to je naš pop ponajviše, kada su mu se drugi i rugali; ali kako bi sada im raširio pute, to su izvjetrene mudrike, kojim se gleda obezneniti svijet, kad nema šta slasnijega da se kaže.

T. A dakle nam Nemač neće združenje zapriječiti?
M. O tom smo se sto puta razgovorali: niti ga Nemač primaći ni odmaći, kao ni mi; a kad mu vrijeme dogje, kao iza sna probudicemo se s braćom združeni.
T. Meni je dosta. Sve jedna gora od druge; — ja naprijed neću.
M. Ajde, brže, još te dvje, što ostaju.
T. Ova ti je, brate, krupna, da se neće imati obzira u zakonima na svetu vjeru, i da će se goniti sve na lutorsku i na pogansku.
M. Ima i sada zakonâ, koji nisu uprav po svetoj vjeri, i biti će ih svedjer, navlastito u velikim državama, gdje je smjesa svake vjere i nevjere; ali ti zakoni ne sile nikoga ni prevjeriti, ni vjeru potlačiti.
T. A poganluka vidimo i na svoje oči, kad ljudi neće svoje vjere, da se drže.
M. Jesu li tomu krivi zastupnici u Beču? — A bili zakoni kakovi mu drago, kakovi su i dosada, zakoni ljuski neće božjoj vjeri ni odmoći a pomoći joj ni trijeba nije.
T. Sveta vjera nas tako uči. — Nego je za čudo, pokle se svega i svašta izbalezgaše, onda im je sveta vjera omilila.
M. Eh, brajne, kadgod pomaže čim tim svijetu namazati oči . . .
T. Aha, pa tobož da se svetinjom zakrije.... Ima toga po svijetu!
M. Dede, još tu sedmu.
T. Sedmo, da će se uza silovita Nemca usiliti Magjar na našu braću Srbe i Hrvate.
M. Krivo, šuplje, pogano, pa najzad ludo. — Ta to svak znade da je Magjar silovit i bez Nemca, i proti Nemcu. Ako se ko od koga sile naučio, to je Nemač od Magjara a ne Magjar od Nemca. Nego je trijeba krupnih riječi da se svijetu uši zagluše, pa onda se ne prebire, što je istina, što li pravica.
T. Eh, pa nije ni su ovo sedam dospjelo.
M. A što dakle još?
T. Da proklinju svi Slovinci.
M. Najprije svi ne proklinju; a oni koji se srde ili su išli sami krivim putem, pa im je sve krivo, ili se puštali zavesti, pa se nemogu oporaviti.
T. I Srbi, i Hrvati, i Česi, i Štajerci, i što ja znam!
M. Srbâ i Hrvata van Dalmacije u Austriji nema, nego u Ugarskoj; Štajerci, i Korutanci, i Kranjci, to je sve jedno pleme; samo ga na veće imena razvagja, nek je krupnije čuti.
T. Dakle biće Česi.
M. Uprav Česi prevarili se sami, i prevario se ko je za njima se puštio; to ti naši mudrijaši taljanski pišu i lijepo razvagjaju; a kada je prosti narod za sobom povući, onda im dogje milina za Česima.
T. Bogme to je nešto smiješno: taljanski pisati jedno, a hrvacki razglasivati drugo.
M. Nije smiješno nego žalosno, da se tako s narodom postupa.
T. Bogme to je po cigansku!
M. Rekah li ti, da se maškaram svaka po tanko negleda.
T. Maškare, kâ maškare!
.

OGLAS.

Uredništvu "Zemljaka," je trijeba jednog pomagača i popravljča. Ko bi htjeo da se toga posla primi, neka se prijavi uredniku.